

Mariusz Klich

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie

Sabina Klich

Uniwersytet Jagielloński

SPOŁECZNO-EKONOMICZNE ASPEKTY FUNKCJONOWANIA WYBRANYCH OBSZARÓW NATURA 2000 NA POGÓRZU DYNOWSKIM I POGÓRZU PRZEMYSKIM

Streszczenie

W pracy podjęto próbę oceny wpływu funkcjonowania sieci Natura 2000 na wybrane aspekty socjoekonomiczne społeczności zamieszkującej lub okresowo przebywającej w obszarach Natura 2000. W tym celu na terenie województwa podkarpackiego wybrano 5 obszarów objętych siecią Natura 2000: Pogórze Przemyskie o kodzie PLB180001, Rzeka San PLH180007, Ostoja Przemyska PLH180012, Kościół w Dydni PLH180034 oraz Nad Husowem PLH180025. Obszary posiadają wspólne cechy. Są to obszary siedliskowe, usytuowane w całości lub częściowo na Pogórzu Dynowskim i Pogórzu Przemyskim. Są podobne do siebie pod względem położenia geograficznego, warunków socjoekonomicznych oraz funkcjonowania przyrodniczego. Przeprowadzono anonimowe ankiety wśród mieszkańców okolicznych gmin na temat obszarów Natura 2000. Uzyskane wyniki ankietowe wskazują na zaskakująco małą wiedzę na temat funkcjonowania sieci Natura 2000. Badania ankietowe jednoznacznie dowodzą, że badane obszary sieci Natura 2000 powodują niewiele negatywnych interakcji społecznych i ekonomicznych. Podobne wyniki autorzy uzyskali w badaniach przeprowadzonych w województwie małopolskim. Badania prowadzono na obszarze, jaki obejmuje Związek Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego, czyli w obrębie gmin: Dynów, Dubiecko, Nozdrzec, Krzywca, Dydnia oraz miasta Dynów.

Słowa kluczowe: Natura 2000, Pogórze Przemyskie PLB180001, Rzeka San PLH180007, Ostoja Przemyska PLH180012, Kościół w Dydni PLH180034, Nad Husowem PLH180025, Pogórze Dynowskie

SOCIO-ECONOMIC ASPECTS OF FUNCTIONING OF SOME NATURE 2000 SITES ON DYNOWSKIE FOOTHILLS AND PRZEMYSKIE FOOTHILLS

Summary

The paper attempts to assess the impact of the functioning of the Natura 2000 network on selected socio-economic aspects of a community residing or staying temporarily in Natura 2000 areas. Five Nature 2000 sites were selected in podkarpackie province: Pogórze Przemyskie with the code PLB180001, Rzeka San PLH180007, Ostoja Przemyska PLH180012, Kościół w Dydni PLH180034 and Nad Husowem PLH180025. These areas have some common features. They are habitat areas which are located entirely or partly in the Dynowskie Foothills and the Przemyskie Foothills. They are similar in their geographical location, socio-economic conditions, and natural functioning. Anonymous surveys were conducted among residents of the surrounding communes about Nature 2000 sites. The obtained survey results indicate surprisingly little knowledge of the functioning of the Natura 2000 network. Surveys prove that the studied areas of the Natura 2000 network cause little negative social and economic interactions. Similar results were obtained by the authors in studies carried out in Małopolskie voivodship. The research was conducted in the area covered by the Association of Tourist Communes of Dynowskie Foothills, i.e. within the communes of Dynów, Dubiecko, Nozdrzec, Krzywca, Dydnia and the city of Dynów.

Keywords: Nature 2000, Pogórze Przemyskie PLB180001, Rzeka San PLH180007, Ostoja Przemyska PLH180012, Kościół w Dydni PLH180034, Nad Husowem PLH180025, Dynowskie Foothills.

1. Wprowadzenie

Sieć Natura 2000 to skrócona nazwa Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, która została ustanowiona w 1992 r. na terytorium Unii Europejskiej. Powiększa się ona za każdym razem wraz z przystępowaniem kolejnych krajów do Unii Europejskiej. Sieć Natura 2000 tworzą poszczególne obszary Natura 2000 wyznaczone zgodnie z zapisami w dyrektywie Rady Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z dnia 21 maja 1992 r. o ochronie siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory w Europie (tzw. Dyrektywie siedliskowej), od kiedy zaczęto wyznaczać obszary siedliskowe. Następnie sieć uzupełniono o obszary ptasie na podstawie tzw. Dyrektywy ptasiej.

Sieć Natura 2000 składa się z dwóch odrębnych podsystemów obszarów chronionych, wyznaczonych na podstawie zapisów dwóch dyrektyw Unii Europejskiej:

- ◆ Obszary ważne dla ochrony dzikich ptaków, tworzone na podstawie dyrektywy 79/409/EWG Rady z dnia 2 kwietnia 1979 r., zastąpionej

dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. – Dyrektywa ptasia,

- ◆ Obszary wyznaczone w celu ochrony ważnych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk istotnych dla ochrony gatunkowej roślin i zwierząt (innych niż ptaki), tworzone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. – Dyrektywa siedliskowa [<http://www.natura2000.org.pl>, dostęp: 27.08.2017r.]

Wszystkie kraje „starej Unii” oraz nowo wstępujące państwa członkowskie były zobowiązane do wyznaczenia na swoich terytoriach obszary cenne przyrodniczo, które Komisja Europejska włączyła po skomplikowanych procedurach do sieci Natura 2000.

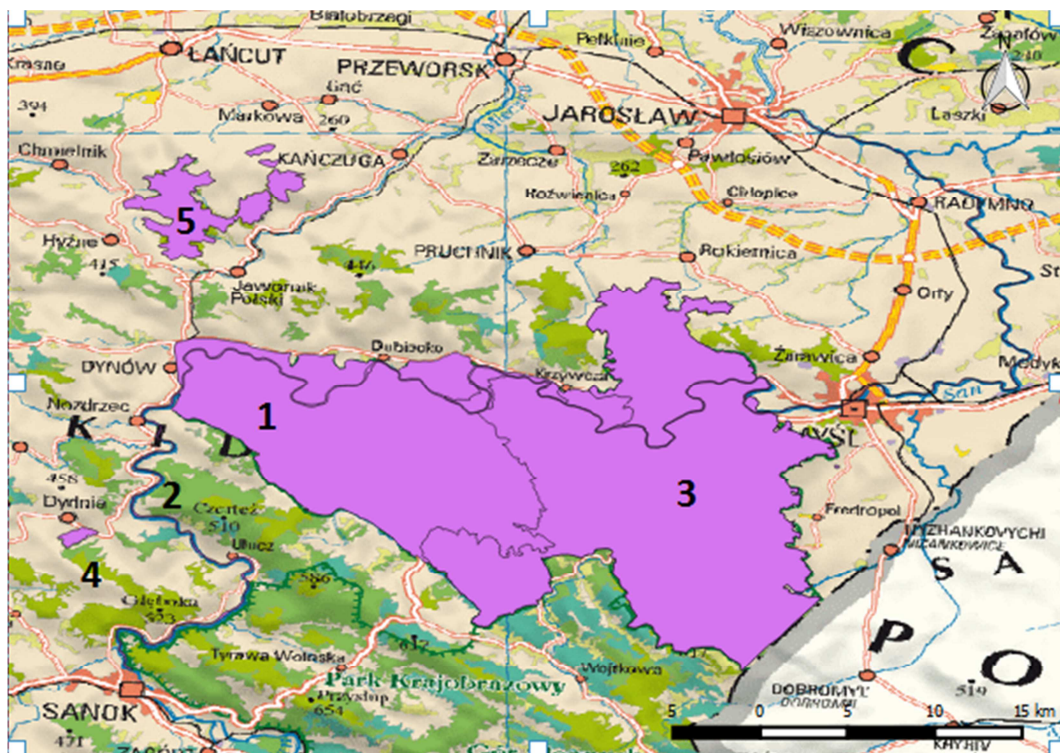
Mimo, że sieć Natura 2000 istnieje w Polsce co najmniej od 2004 r. (przyjmując za datę jej powstania wejście Polski do UE, przy czym wcześniej prowadzono prace przygotowujące utworzenie sieci), społeczne i ekonomiczne aspekty jej funkcjonowania nie są dobrze poznane. Znacznie lepiej wygląda stan wiedzy na temat przyrodniczych aspektów funkcjonowania sieci Natura 2000 w Polsce, co jest wynikiem obowiązującego w UE prawodawstwa. Państwa członkowskie są zobowiązane do stałego monitorowania stanu zachowania przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000. Należy nadmienić, że procesy przyrodnicze trwają relatywnie długo, dlatego właśnie po 10 lub więcej latach od ustanowienia obszarów Natura 2000, można realizować w sposób obiektywny próbę oceny ich funkcjonowania zarówno w kontekście konsekwencji przyrodniczych, ale również społecznych i ekonomicznych. Słabo poznany jest socjologiczno-społeczny aspekt funkcjonowania Sieci Natura 2000 w Polsce. Nie ma również konkretnych informacji wskazujących na stan wiedzy społeczeństwa na temat tej formy ochrony przyrody oraz na poglądy i emocje, jakie towarzyszą osobom zamieszkującym tereny położone blisko obszarów Natura 2000 [<http://www.natura2000.gdos.gov.pl>, dostęp: 30.10.2018r.].

Celem opracowania było wstępne rozpoznanie społecznych aspektów funkcjonowania wybranych obszarów Natura 2000 na Pogórzu Dynowskim i Pogórzu Przemyskim na podstawie badań ankietowych.

2. Metodyka badań

Badania wykonano na terenie województwa podkarpackiego. Wybrano 5 obszarów objętych siecią Natura 2000:

1. Pogórze Przemyskie o kodzie PLB180001,
2. Rzeka San PLH180007,
3. Ostoja Przemyska PLH180012,
4. Kościół w Dydni PLH180034,
5. Nad Husowem PLH180025 (ryc. 1.).

Ryc. 1. Poglądowa mapa rozmieszczenia obszarów Natura 2000 na badanym obszarze: nr 1: Pogórze Przemyskie PLH180001, nr 2: Rzeka San PLH 180007, nr 3: Ostoja Przemyska PLH180012, nr 4: Kościół w Dydni PLH180034, nr 5: Nad Husowem PLH180025

Źródło: Opracowanie własne

Obszary te łączą wspólne cechy: są to obszary siedliskowe, usytuowane w całości lub częściowo na Pogórzu Dynowskim i Pogórzu Przemyskim, są podobne do siebie pod względem położenia geograficznego, warunków socjoekonomicznych oraz funkcjonowania przyrodniczego [<http://geoserwis.gdos.gov.pl>, dostęp: 30.10.2018r.].

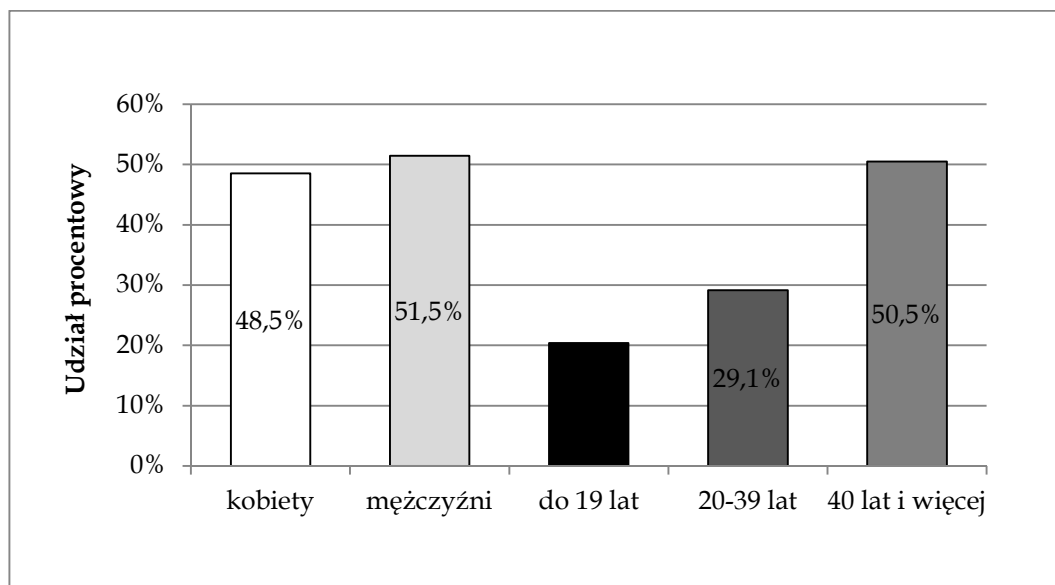
W badaniach podjęto próbę oceny wpływów funkcjonowania tych obszarów na wybrane aspekty socjoekonomiczne społeczności zamieszkującej lub okresowo przebywającej na wymienionych terenach Pogórza Dynowskiego i Pogórza Przemyskiego. Analizy dokonano na podstawie anonimowych ankiet na temat obszarów Natura 2000, przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta i gminy Dynów, Dubiecko, Nozdrzec, Krzywca oraz Dydnie. Część ankiet uzyskano w urzędach i w sklepach bezpośrednio ankietując respondentów, blisko połowę ankiet przeprowadzono wśród uczestników Konferencji Naukowo-Technicznej „Błękitny San”, która odbyła się w maju 2018 r.

W okresie od kwietnia do czerwca 2018 r. przeprowadzono badania ankietowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety, dotyczące wiedzy i doświadczeń społeczeństwa na temat obszarów Natura 2000. Pytania dotyczyły

podstawowych zagadnień związanych z pojęciem Natura 2000 oraz doświadczeniami, korzyściami i problemami respondentów wynikającymi z funkcjonowania sieci. Zadano ważne pytania diagnostyczne identyfikujące badane grupy: „Czy kiedykolwiek miał Pan/ miała Pani styczność z pojęciem Natura 2000?” oraz „Czy Pan/Pani wie, czym jest sieć Natura 2000?”. Badaniom poddano 103 osoby. Wiedzę respondentów badano przy pomocy testu wyboru z pytaniami jednokrotnego i wielokrotnego wyboru. Część pytań posiadała miejsce na odpowiedź, np. „Czy czerpie Pan/Pani jakieś korzyści z funkcjonowania sieci Natura 2000? Jeśli to możliwe, proszę podać jakie”. Kilka pytań badało poglądy ankietowanych osób, np.: „Czy uważa Pan/Pani, że sieć Natura 2000 to dobre rozwiązanie?”. Wszyscy respondenci przed rozwiązaniem testu zostali poinformowani o sposobie jego rozwiązywania (test jednokrotnego i wielokrotnego wyboru). Test przeprowadzono anonimowo.

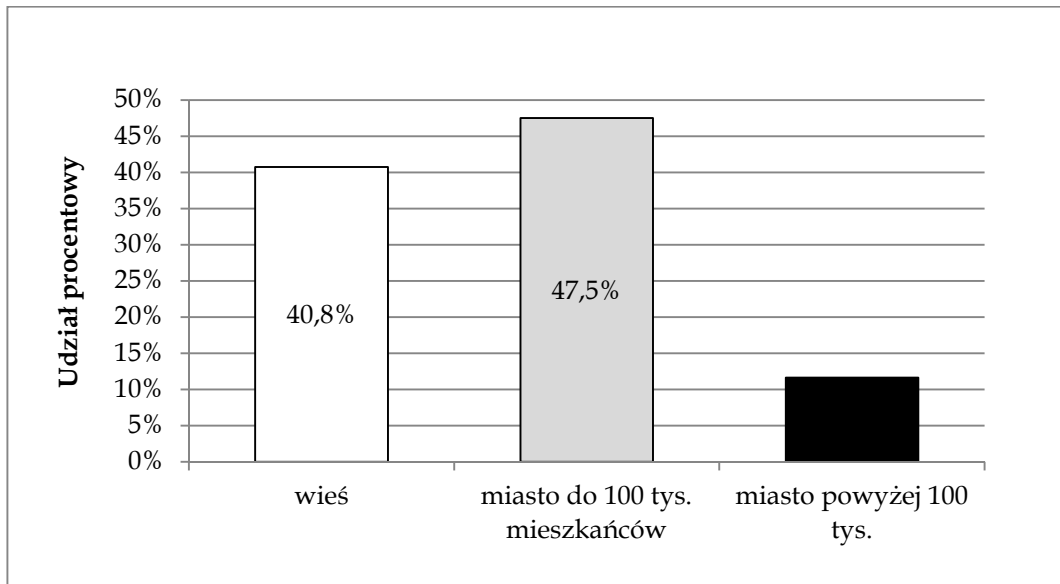
3. Wyniki badań i ich analiza

Na rycinach: 2., 3. i 4. zestawiono informacje o grupie respondentów (liczebność, płeć, wiek, miejsce zamieszkania oraz wykształcenie).

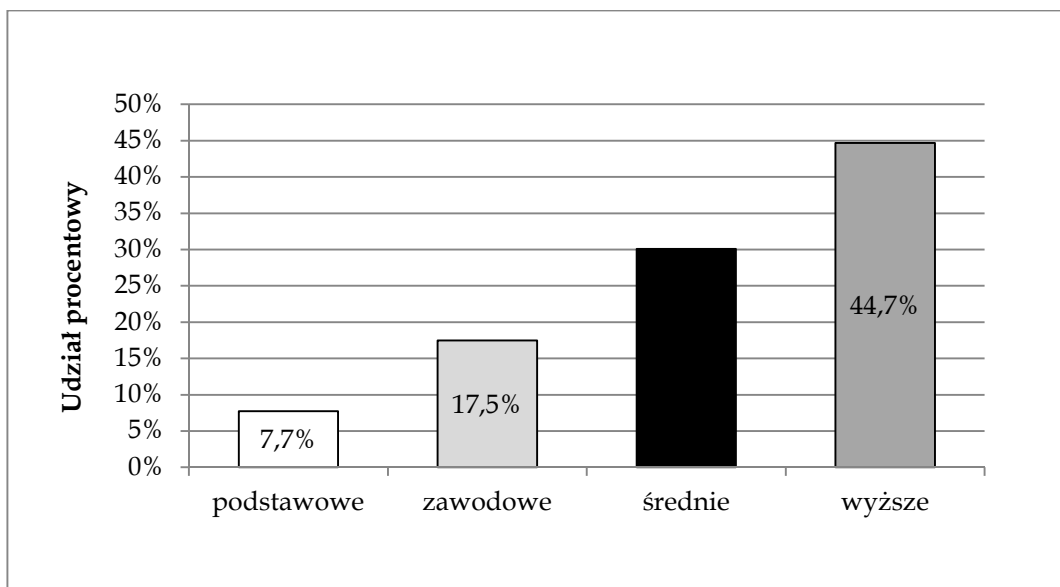

Ryc. 2. Rozkład płci i wieku respondentów (N=103)

Źródło: Opracowanie własne

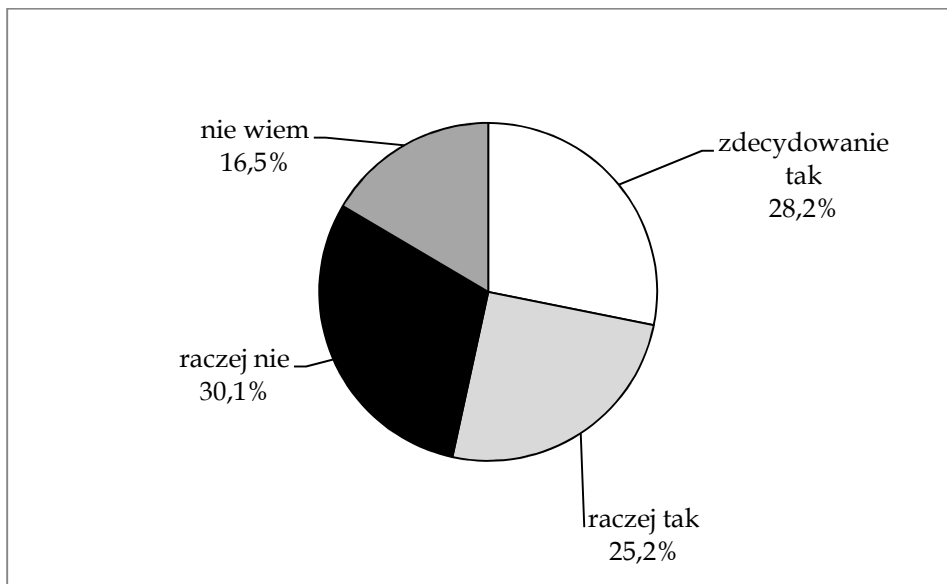

Ryc. 3. Miejsce zamieszkania badanych respondentów
 Źródło: Opracowanie własne

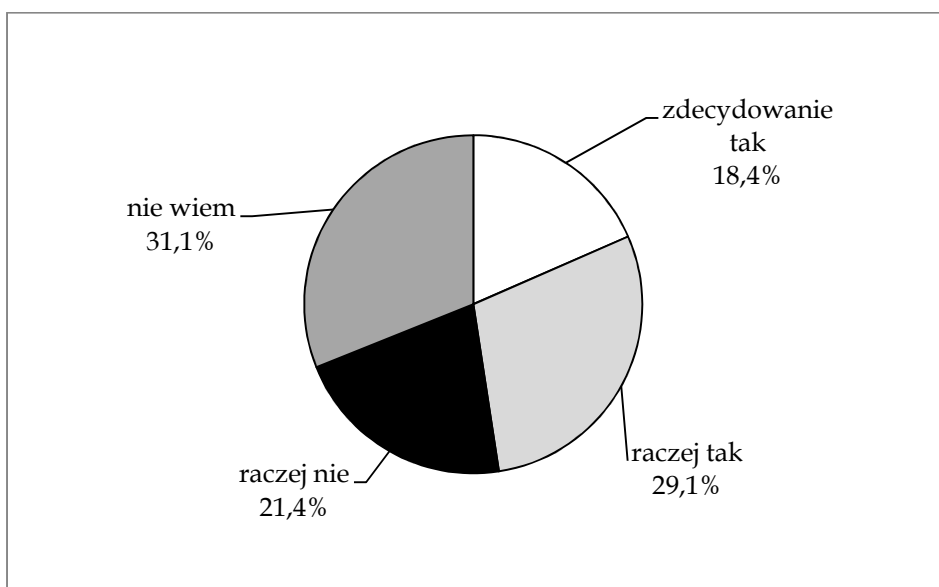
Ryc. 4. Wykształcenie respondentów
 Źródło: Opracowanie własne

Pytanie 1. „Czy kiedykolwiek miał Pan/miała Pani styczność z pojęciem Natura 2000?” oraz pytanie 2. „Czy Pan/Pani wie, czym jest Natura 2000?” wykazały, że blisko połowa osób (46,6% i 52,5%) raczej nie miała styczności oraz nie wie, czym jest Natura 2000 (ryc. 5. i 6.).

Ryc. 5. Rozkład odpowiedzi na 1. pytanie ankietowe: „Czy kiedykolwiek miał Pan/miała Pani styczność z pojęciem Natura 2000?”

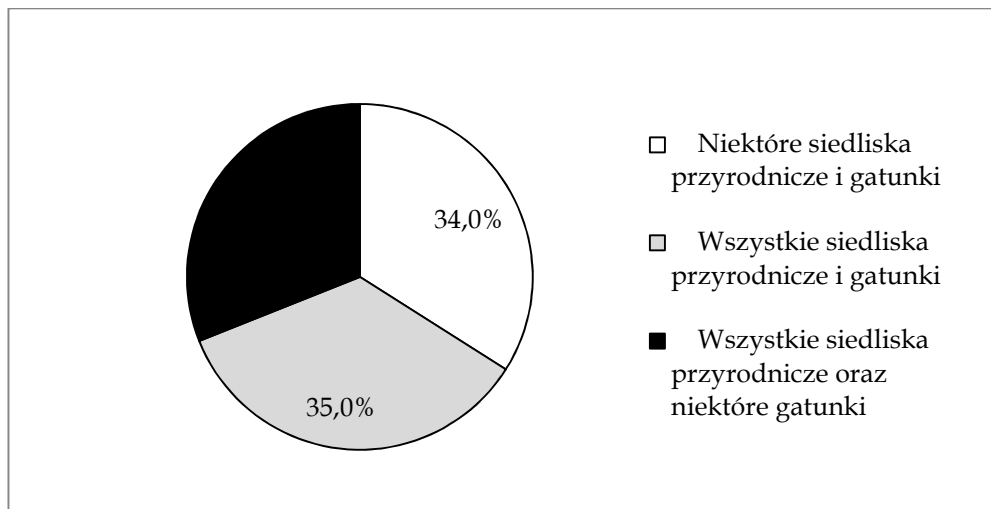
Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 6. Rozkład odpowiedzi na 2. pytanie ankietowe: „Czy wiem Pan/Pani, czym jest sieć Natura 2000?”

Źródło: Opracowanie własne

Na pytanie 3. „Co podlega ochronie na obszarach Natura 2000?” poprawnej odpowiedzi („niektóre siedliska przyrodnicze i gatunki”) udzieliło 34% ankietowanych (ryc. 7).

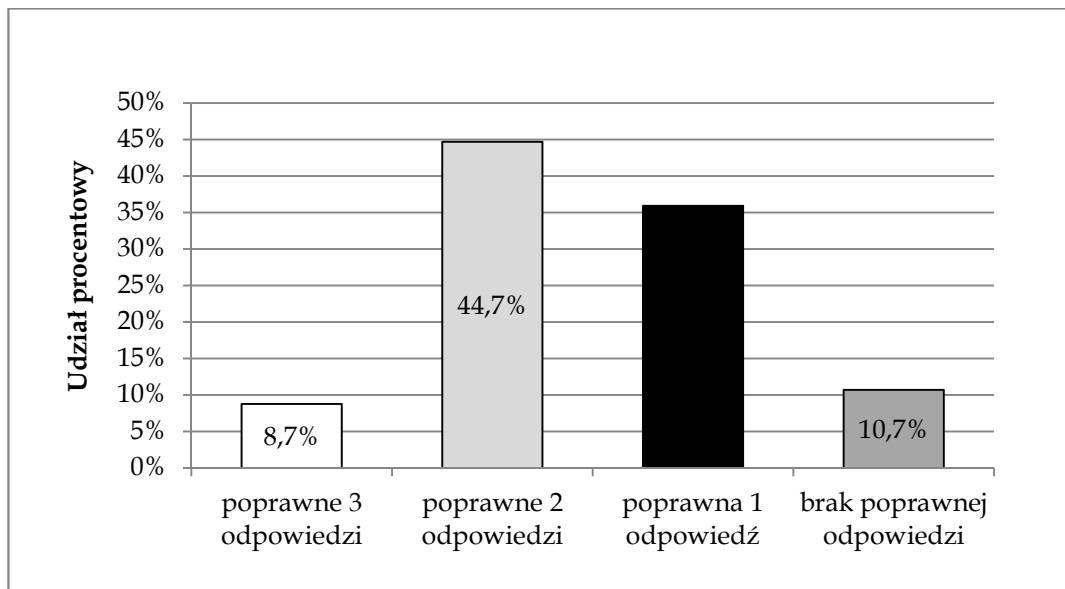
Ryc. 7. Rozkład odpowiedzi na 3. pytanie ankietowe: „Co podlega ochronie na obszarach Natura 2000?” „Sieć Natura 2000... (zaznacz właściwe dokończenie zdania)”

Źródło: Opracowanie własne

W pytaniu 4. „Sieć Natura 2000... (zaznacz właściwe dokończenie zdania)” były poprawne 3 odpowiedzi: „Ma na celu ochronę czynną gatunków roślin i zwierząt”, „Jest konstruowana i funkcjonuje na podstawie Dyrektyw UE” oraz „Zakłada, iż każdy plan lub przedsięwzięcie, które mogłoby oddziaływać na obiekt objęty siecią musi podlegać ocenie oddziaływania jego skutków na ochronę obiektów”. Trzech poprawnych odpowiedzi udzieliło 8,7% ankietowanych (ryc. 8).

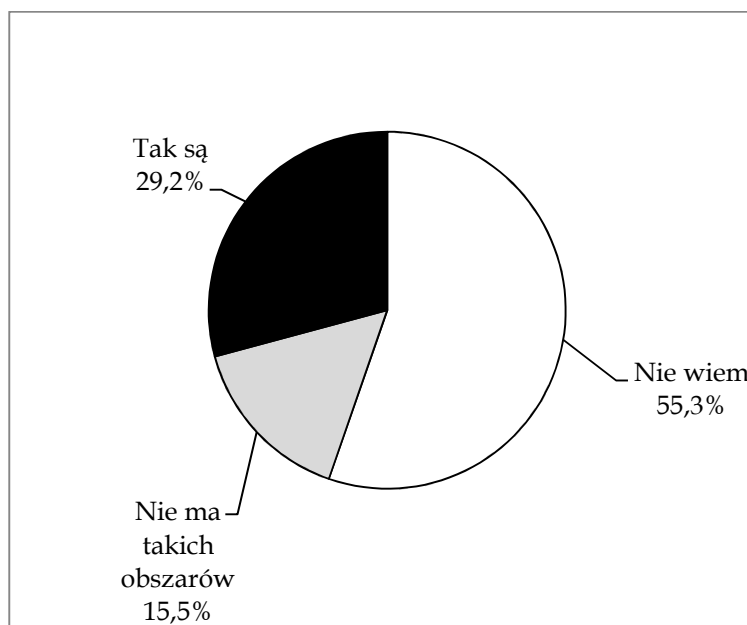
Celem pytania 5. było zbadanie, czy respondenci wiedzą, że na terenie ich gminy są obszary objęte siecią Natura 2000 (ryc. 9). Niestety 70,8% ankietowanych odpowiedziało „nie wiem” lub „nie ma”, natomiast 29,1% ankietowanych, czyli 30 osób, odpowiedziało, że są takie obszary. Spośród respondentów 12 osób podjęło próbę wymienienia nazw tych obszarów, przy czym część nazw podano mylnie.

Pytanie 6. „Czy uważa Pan/Pani, że sieć Natura 2000 jest potrzebna i ma dobry wpływ na warunki życia w Pana/Pani gminie?” oraz pytanie 7 „Czy uważa Pan/Pani, że sieć Natura 2000 to dobre rozwiązanie?” miały na celu zbadać, czy Natura 2000 budzi pozytywne bądź negatywne emocje wśród ankietowanych (ryc. 10. i 11.). Blisko połowa osób (47,5% i 49,5%) odpowiedziała, że ma dobry wpływ na warunki życia i jest to dobre rozwiązanie, natomiast negatywną opinię wyraziło poniżej 10% ankietowanych (5,8% i 8,7%).

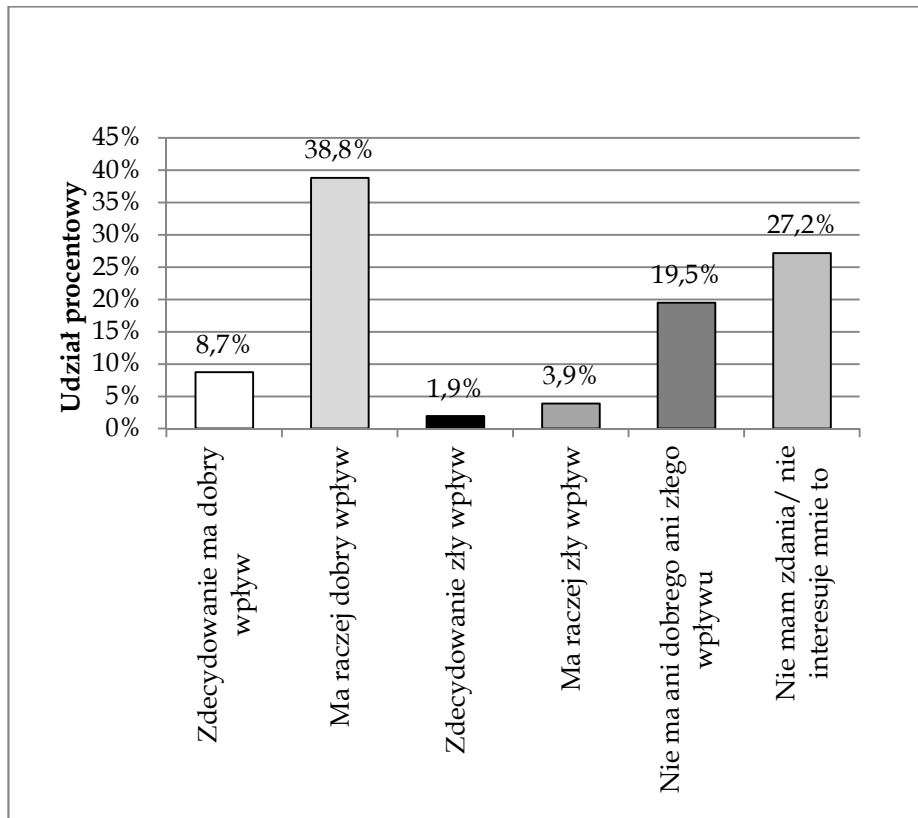
Ryc. 8. Rozkład odpowiedzi na 4. pytanie ankietowe: „Sieć Natura 2000...
(zaznacz właściwe dokończenie zdania)”

Źródło: Opracowanie własne

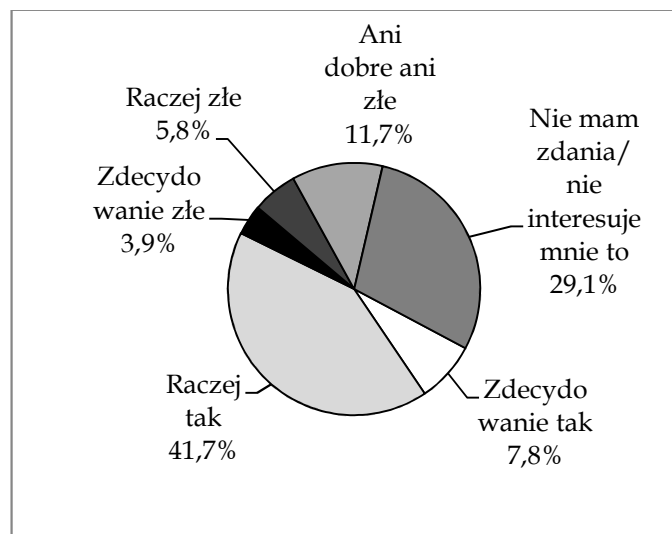
Ryc. 9. Rozkład odpowiedzi na 5. pytanie ankietowe: „Czy na terenie
Pana/Pani gminy są obszary Natura 2000?”

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 10. Rozkład odpowiedzi na 6. pytanie ankietowe: „Czy uważa Pan/Pani, że sieć Natura 2000 jest potrzebna i ma dobry wpływ na warunki życia w Pana/Pani gminie?”

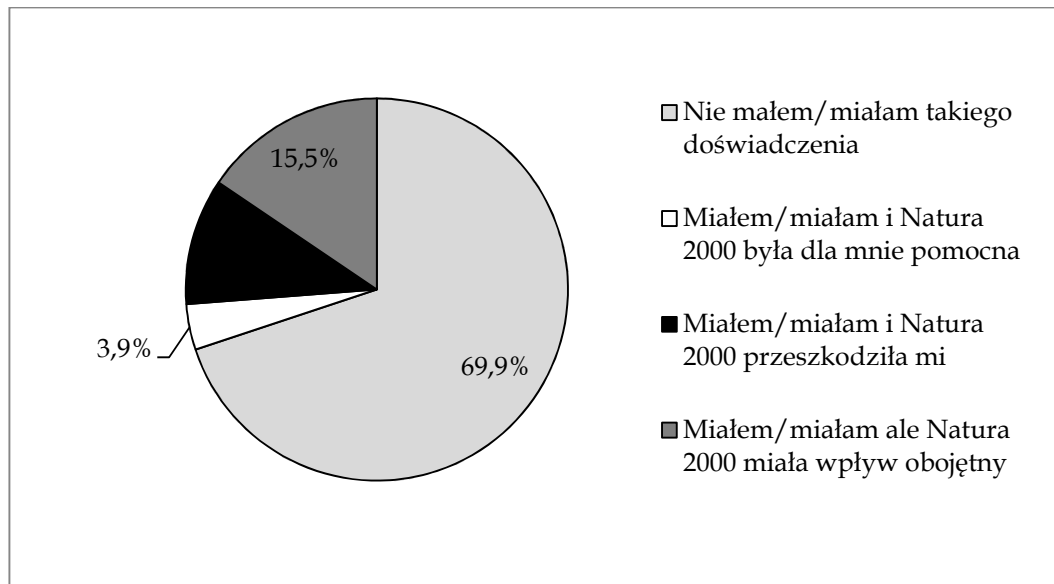
Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 11. Rozkład odpowiedzi na 7. pytanie ankietowe: „Czy uważa Pan/Pani, że sieć Natura 2000 to dobre rozwiązanie?”

Źródło: Opracowanie własne

Pytanie 8. „Czy miał Pan/Pani doświadczenie związane z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 i czy Natura 2000 była czynnikiem pomagającym, czy negatywnym w tej sytuacji?” wykazało, iż blisko 70% respondentów nie miała żadnego doświadczenia związanego z funkcjonowaniem sieci (ryc. 12.). Jednak ponad 10% deklaruje złe doświadczenia z siecią Natura 2000, a zaledwie 3,9% twierdzi, że sieć była dla nich pomocna.

Ryc. 12. Rozkład odpowiedzi na 8. pytanie ankietowe: „Czy miał Pan/Pani doświadczenie związane z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 i czy Natura 2000 była czynnikiem pomagającym, czy negatywnym w tej sytuacji?”

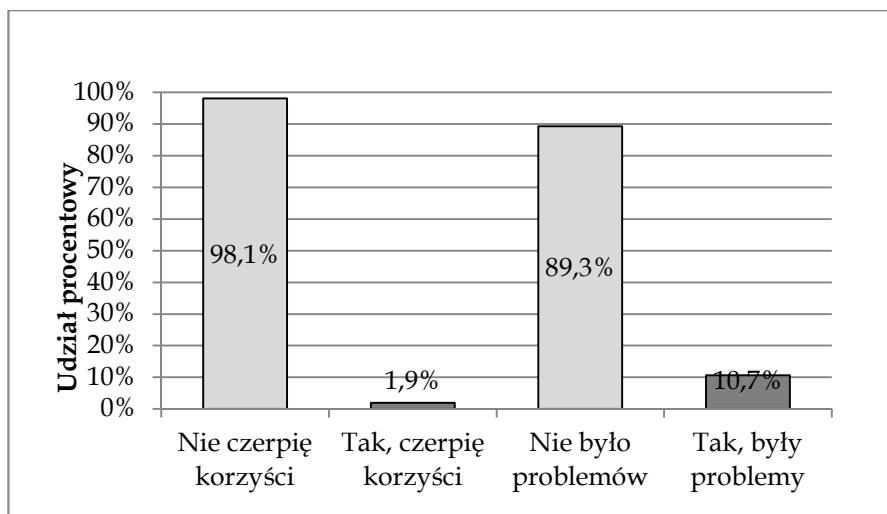
Źródło: Opracowanie własne

Pytanie 9 „Czy czerpie Pan/Pani jakieś korzyści z funkcjonowania sieci” oraz pytanie 10. „Czy miał Pan/Pani jakieś problemy związane z funkcjonowaniem sieci Natura 2000?” dotyczyły tego samego zagadnienia. W tych pytaniach ankietowanym dano możliwość wpisania własnej informacji o pozytywnych bądź negatywnych doświadczeniach związanych z Naturą 2000. Ogromna większość ankietowanych zadeklarowała, że „nie czerpie korzyści” oraz, że „nie ma problemów” w związku z funkcjonowaniem sieci Natura 2000 (ryc. 13.).

Większość spośród osób deklarujących, że miało problemy, konkretnie je opisało, wymieniono tu: 1) mnogość kosztownych procedur lub przedłużenie postępowania administracyjnego, 2) kłopoty z zagospodarowaniem osadów z oczyszczalni (teren rolniczy), 3) kłopoty z otrzymaniem pozwolenia na budowę domu lub rozbudowę budynku mieszkalnego oraz te same kłopoty dotyczące innych budynków, 4) problemy z wycinką drzew, 5) problemy z pozyskiwaniem kruszywa, 6) kłopoty z budową obwodnicy miasta, 7) problemy z lokalizacją

inwestycji. Jedna osoba wyraziła następującą opinię: „ogólne opinie różnych instytucji, że program ten ogranicza rozwój społeczno-ekonomiczny”.

Nieliczne osoby opisały korzyści związane z funkcjonowaniem sieci. Wymieniono tu PROW (Program Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz możliwość zachowania walorów przyrodniczych.

Ryc. 13. Rozkład odpowiedzi na 9. i 10. pytanie ankietowe: „Czy czerpie Pan/Pani jakieś korzyści z funkcjonowania sieci?” oraz „Czy miał Pan/Pani jakieś problemy związane z funkcjonowaniem sieci Natura 2000?”

Źródło: Opracowanie własne

4. Zakończenie

Sieć Natura 2000 jest relatywnie nową formą ochrony przyrody w prawodawstwie polskim. W porównaniu z innymi krajowymi formami obszarowej ochrony (rezerваты, parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu) jest bardzo skuteczna oraz stanowi niezbędny warunek zachowania dziedzictwa przyrodniczego, kulturowego i społecznego całej Unii Europejskiej. Procedury, które towarzyszą inwestycjom na obszarach chronionych siecią Natura 2000 i w ich otoczeniu mają gwarantować, że walory przyrodnicze nie zostaną zniszczone. Jednym spośród najczęstszych nieporozumień dotyczących obszarów Natura 2000 jest pogląd głoszący, że ta forma ochrony obszarowej blokuje inwestycje budowlane i infrastrukturalne. Nie jest to zgodne z prawdą. Oczywiście na obszarach objętych siecią Natura 2000 nie powinno się zezwalać na przedsięwzięcia mogące znacząco wpływać na gatunki i siedliska będące przedmiotami ochrony. Oznacza to, że przedsięwzięcia, które niekorzystnie oddziałują na środowisko, mogą zostać zrealizowane, ale tylko wtedy, gdy nie wpływają negatywnie na gatunki i siedliska lub oddziałują na gatunki i siedliska inne niż te, które stanowią przedmiot ochrony w granicach danego obszaru.

Głównym celem prac ochronnych na badanych obszarach Natura 2000 jest podjęcie działań zmierzających do utrzymania obszaru w aktualnym stanie ochrony bądź w celu jego poprawy. Działania ochronne dla poszczególnych przedmiotów ochrony obejmują m.in.: utrzymanie naturalnej dynamiki koryta rzeki, kształtującej powstawanie oraz spontaniczne zarastanie kamieńców rzecznych. Dodatkowo należy dążyć do utrzymania odpowiedniej kompozycji gatunków tworzących zbiorowiska roślinne, w których możliwie najmniejszy udział powinny mieć inwazyjne i obce gatunki roślin. Kolejnym ważnym działaniem ochronnym jest poprawa reżimu wodnego, a przez to poprawa kondycji i struktury zbiorowisk łągowych, a także utrzymanie właściwego hydromorfologicznego charakteru rzek. Istotnym zadaniem jest również utrzymanie we właściwym stanie siedlisk łąkowych i leśnych przez prowadzenie prawidłowej, często specjalistycznej gospodarki na tych terenach. Ważne jest także stworzenie i utrzymanie odpowiednich dla rozrodu gatunków zwierząt wodnych mikrosiedlisk czy też zapewnienie właściwych schronień dla nietoperzy. To tylko kilka wybranych spośród wielu zadań, jakie należy wykonywać na obszarach Natura 2000.

Ponadto wszystkie przedmioty ochrony w obszarach Natura 2000 wymagają stałego monitoringu przeprowadzanego przez specjalistów-przyrodników. Monitoring taki, w zależności od przedmiotu ochrony, ma być prowadzony co 3 lub 5 lat i zazwyczaj kosztuje od kilku do kilkudziesięciu tysięcy złotych. Kosztami jest obciążony Skarb Państwa, a wydatkami administrują właściwe dla województw Regionalne Dyrekcje Ochrony Środowiska. W wypadku stwierdzenia w trakcie monitoringu stanu ochrony U1 (niezadowolający) lub U2 (zły) często Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska zleca wykonanie działań ochronnych.

Działania te implikują zazwyczaj koszty. Stanowią też znaczący bodziec ekonomiczny dla podmiotów zajmujących się tymi działaniami. Reasumując, utrzymanie obszarów Natura 2000 we właściwym stanie wymaga stałych i wysokich nakładów, które jednak w pewnym stopniu aktywizują przyrodników oraz wykonawców zadań ochronnych (często rekrutujących się wśród mieszkańców obszarów chronionych) i są dla nich źródłem dochodu.

Dobrana próba respondentów była reprezentatywna, a uzyskane wyniki są wiarygodne. Przeprowadzone badania ankietowe wskazują, że większość osób nie wie, czym jest sieć Natura 2000. Badani respondenci mają bardzo małą wiedzę na temat korzyści płynących z funkcjonowania sieci, również rzadko deklarują niedogodności wynikające z funkcjonowania obszarów Natura 2000. Blisko połowa ankietowanych (46,6%) nie miała styczności z pojęciem Natura 2000, a większość (52,5%) deklaruje, że nie wie, na czym polega jej funkcjonowanie.

Niniejsze opracowanie stanowi jedynie wstępną analizę problemu, jednak na jego podstawie można wysnuć wnioski, że większość respondentów nie wie,

czym jest i jak funkcjonuje Natura 2000. Podobne wyniki, a nawet wykazujące słabszą znajomość sieci Natura 2000, uzyskano, używając identycznych ankiet w 2017 w Małopolsce [Szponder i Klich 2017]. Dlatego też, ta forma ochrony przyrody prawdopodobnie implikuje mniej konfliktów społecznych, niż zakładano. Co więcej, sieć Natura 2000 jako nowa forma ochrony w Polsce może budzić pewne zainteresowanie, bo nadal zasady jej funkcjonowania są dla społeczeństwa swoistą nowością. Dlatego edukacja ekologiczna oraz działania promocyjne dotyczące tej formy ochrony są zasadne. Tę tezę potwierdzają uzyskane wyniki badań: 70,8% respondentów nie wie, że na terenie jego gminy istnieją obszary objęte siecią Natura 2000, 29,1% wskazało, że wie, ale zaledwie jedna trzecia z nich potrafiła je wymienić. Również w tym wypadku bardzo podobne rezultaty dały badania przeprowadzone w województwie małopolskim [Szponder i Klich 2017].

Analizując uzyskane wyniki, należy mieć na uwadze, że zaledwie 12% respondentów, potrafiła wymienić choć jeden chroniony obszar, dlatego odpowiedzi sporej części ankietowanych można uznać jako losowe. Uzyskano interesujący wynik ankiety dotyczący wpływu obszarów Natura 2000 na życie okolicznych mieszkańców. Mianowicie 47,5% ankietowanych uważa, że Natura 2000 jest potrzebna i ma dobry wpływ na ich życie, a także 49,5% sądzi, że jest to dobre rozwiązanie, a przecież jak wynika z analizy wcześniejszych pytań, część z tych osób nie wie, czym ona jest. Zdecydowana większość (69,9%) nie miała doświadczenia związanego z funkcjonowaniem sieci, ale tylko nieliczni (3,9%) twierdzą, że Natura 2000 była dla nich pomocna w określonych sytuacjach, które wskazano w ankietach. Relatywnie liczna grupa, bo ponad 10% respondentów, twierdzi, że miała złe doświadczenia w związku z Naturą 2000 i konkretnie potrafią te problemy zdefiniować.

Badania ankietowe wykazały, że wiedza na temat Natury 2000 jest mała oraz że niewiele osób interesuje się chronionymi obszarami. Dlatego konieczne jest zapoznanie poszczególnych grup społeczności lokalnej z tą siecią ekologiczną i korzyściami, które się z nią wiążą. Po analizie wyników można stwierdzić, że Natura 2000 na badanych obszarach nie wpływa znacząco na aspekty społeczne i ekonomiczne mieszkańców zamieszkałych w obrębie obszarów chronionych siecią.

Na podstawie danych dostarczonych przez państwa członkowskie, Komisja Europejska szacuje, że łączna wartość inwestycji niezbędnych do zarządzania obszarami Natura 2000 to ok. 5,8 mld € rocznie. Oprócz konkretnego wymiaru ekonomicznego te ważne wydatki inwestycyjne implikują również istotne korzyści społeczno-ekonomiczne dostarczane społeczeństwu przez sieć Natura 2000. Ostatnie badania wskazują, że korzyści płynące z sieci to 200–300 mld € rocznie.

Są to prawdopodobnie pobieżne szacunki, gdyż została uwzględniona tylko część usług ekosystemowych (sekwestracja i składowanie dwutlenku węgla, zaopatrzenie w wodę i oczyszczanie, zapobieganie zagrożeniom, turystyka i rekreacja).

Promowanie korzyści społeczno-gospodarczych wynikających z sieci Natura 2000 będzie kluczowe w przekonywaniu innych sektorów do tego, jak ważną rolę może ona odgrywać w szerszej polityce rozwoju obszarów wiejskich, polityce społecznej i polityce rozwoju regionalnego oraz w ogólnym dążeniu Unii do bardziej efektywnego korzystania z zasobów i zrównoważonej gospodarki [Biuletyn Komisji Europejskiej o przyrodzie i bioróżnorodności, 2012].

Reasumując, sieć Natura 2000, oprócz oczywistych pozytywnych konsekwencji dla przyrody, często może być czynnikiem bezpośrednio wpływającym na poprawę parametrów socjoekonomicznych w regionie. Należy jednak mieć na uwadze, że zarówno niniejsze badania, jak i badania Szponder i Klich [2017] wykazują, że część respondentów widzi negatywne aspekty funkcjonowania Natury 2000. O tym, że Natura 2000 może być źródłem konfliktów, szeroko traktuje praca Głogowskiej i in. [2013]. Powstały również publikacje dotyczące zapobiegania takim konfliktom [Dubel i in. 2013]. Wobec faktu, że Natura 2000 jest mało poznana formą ochrony przyrody w Polsce, niezbędna jest dobra kampania informacyjna lub edukacja ekologiczna, która przedstawi funkcjonowanie i korzyści, jakie ona przynosi.

Przedstawione w pracy wyniki mają charakter wstępny. Ze względu na fakt, że sieć Natura 2000 funkcjonuje w Polsce od niedawna, badania tego typu z pewnością powinny być w przyszłości kontynuowane.

Autorzy pragną złożyć podziękowania dla Pani mgr Renaty Kaniuczak z Związku Gmin Turystycznych Pogórza Dynowskiego, za ogromną pomoc w przeprowadzeniu badań.

Bibliografia

1. *Biuletyn Komisji Europejskiej o przyrodzie i bioróżnorodności. Inwestowanie w przyszłość sieci Natura 2000*, nr 31, 2012.
2. Dubel A., Jamontt-Skotis M., Królikowska K., Dubel K., Czapski M., *Metody rozwiązywania konfliktów ekologicznych na obszarach Natura 2000*, Wydawnictwa Stowarzyszenia Centrum Rozwiązań Systemowych, Wrocław-Kraków 2013.
3. Głogowska M., Szendera W., Chmielewski W., *Konflikty społeczne na obszarach Natura 2000 w Polsce, Woda – Środowisko – Obszary Wiejskie*, t. 11, z. 4(44), 2013.
4. Szponder K., Klich M., *Przyrodnicze i społeczno-ekonomiczne aspekty funkcjonowania wybranych obszarów Natura 2000 w Małopolsce*, [w]: *Poszerzamy horyzonty*, A. Piotrowska-Puchała, M. Bogusz, M. Wojcieszak, P. Rachwał (red.), t. V, Słupsk 2017.

Strony internetowe

5. <http://geoserwis.gdos.gov.pl> (dostęp: 30.10.2018).
6. <http://www.natura2000.org.pl> (dostęp: 27.08.2017).
7. <http://www.natura2000.gdos.gov.pl> (dostęp: 30.10.2018).

Akty prawne

8. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 roku w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.
9. Dyrektywa Rady 97/62/EWG z dnia 27 października 1997 roku dostosowująca do postępu naukowo-technicznego dyrektywę 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory